

SPIS TREŚCI

I, SŁOWO UTRWALONE 5

Przekaz literacki ustny i wzrokowy. — Teksty literackie i naukowe. — Literatura sztuką pięknego słowa. — Warunki i czynniki powstawania zjawisk literackich. — „Natchnienie” i zamówienie. — Mecenat indywidualny i społeczny. — Społeczna pozycja twórcy literackiego. — Poezja „uczona” i jej znaczenie. — Pisarstwo jako zawód. — Exegi monumentum.

II. TWORZYWO LITERACKIE (Język artystyczny) . . . 20

Język artystyczny pospolicie zwany literackim. — Słownictwo: neologizmy, barbaryzmy, archaizmy, dialektyzmy, obscena. — Składnia artystyczna. — Zdania i okresy. — Artyzm renesansowy. — Osobliwości barokowe: ikony, figura enthymologica, inwersja, proza rytmiczna, makaronizmy. — Klasykistyczny artyzm oświeceniowy. — Językowe bogactwo czasów romantyzmu. — Terminologia naukowa w poezji pozytywizmu. — Wojna o gwarę w powieści ludowej. — Stylizacje neoromantyczne: archaiczna, dialektyczna, obcojęzykowa. — Sztuczki literackie.

III. DŹWIĘKOWA SZATA POEZJI (Rytmika) 47

Poezja a proza. — Rytm podstawową cechą poezji. — Terminologia antyczna żyje do dzisiaj. — Co to jest rytmika? Jej systemy: metryczny, sylabiczny, toniczny. — Akcent czy przycisk? — Rytmika średniowieczna. — Rytm renesansowe. — Artyzm Kochanowskiego i reformy tego mistrza. — Ikony barokowe. Liryka popularna tego okresu. — Klasycyści i średniówka. — Nowości romantyczne: rymy męskie, wiersze toniczne i sylabotoniczne, wiersz biały. — Rytmika neoromantyczna i jej osobowości. — Nowości okresu neorealizmu międzywojennego: wprowadzanie tonizmu, nawrót do asonansu, niezwykle eksperymenty. — Pogranicze poezji i prozy rytmicznej.

Obrazy słowne, porównania, przenośnie, katachrezy. — Swoisty język mistyki. — Synestezja. — Nieporozumienia w ujmowaniu sensu i funkcji metaforyki. — Zamiennia i ogarnienie. — Omówienie. — Topika „poezji uczonej”. — Peryfrazy i cenzura. — Styl ironiczny. — Alegoria i uosobienie. — Psychomachia. — Symbol i symbolizm. — Stylistyka.

V. LIRYKA I EPIKA 102

Od obrazu słownego do literackiego. — Imaginizm. — Barokowe ikony. — Liryka, gatunki i odmiany. — Horacjanizm. — Liryka „wyższa”. — *Psalterz Dawidów*, pieśni kościelne i kolędy. — Pieśni historyczne. — Elegia i sielanka. — Ballada. — Cykle liryczne. — Liryzm. — Epika homerycka i jej tradycje. — Epickość. — Narracja odautorska, chronologiczna, bezosobowa. — Narracja postaci literackiej i antecedencje. — Narracja dantejska. — Gawęda. — Przygody „o włos od śmierci” i ich funkcja w dziele epickim. — Epika średniowieczna. — Poematy heroikomiczne. — Relacje podróżnicze. — Powieść poetycka epoki romantyzmu. — Bajka Ezopowa.

VI. EPIKA POWIEŚCIOWA I DRAMATURGIA . . . 119

Od poezji do prozy powieściowej. — Pojawienie się powieści w Polsce. — Poetyka powieści. — Trzy gatunki powieści: współczesna, historyczna, utopijna. — Odmiany tematyki powieściowej: psychologiczna i socjologiczna. — Powieść przygód podróżniczych (robinsonada), wojennych, lotrzykowskich. — Powieść grozy (gotycka). — Powieść o szlachetnym zbójniku; Rinaldo Rinaldini, Janosik, Ondraszek. — Powieść kryminalna i detektywna. — Nowela a powieść. — Proza powieściowa na szlaku poezji. — Powieść dydaktyczna i „antypowieść”. — Gawęda, pamiętnik, listy a sprawa autentyzmu i realizmu. — Dramaturgia a teatr. — Tragedia grecka i francuska XVII w. — Komedia attycka i „nowa”. — Dramaturgia średniowieczna. — Dramat romantyczny i jego nowe formy. — „Sztuki” pozytywistów. — Neoromantyzm i Wyspiański. — Losy dawnej komedii polskiej. — Rodzimość romantyczna. — Komedia „biała”. — Rozkwit komedii neoromantycznej. — Jakości estetyczne: tragizm i komizm.

VII. TEMATOLOGIA, CZYLI O TREŚCI DZIEŁA LITERACKIEGO 156

Tematyka — co to jest temat dzieła? — Związki tematu z formą dzieła. — Kłopoty z wariantami tekstu. — Formy wielkie i małe. — Składniki tematyczne. — Motywy epicki i liryczny. — Ustrój motywu i jego powtarzalność. — Stosunek wątku do motywu. — Przykłady ustroju wielowątkowego (*Belfagor, Zemsta, Konrad Wallenrod, Pan Tadeusz, Balladyna*). — Utwory fabularne i niefabularne. — Fabuła a rozmiar dzieła. — Powtarzalne schematy i szablony ustrojowe. — Fabuła a plagiat. — Tzw. oryginalność. — Typowe sytuacje życiowe a literatura. — Tytuły dzieł, ich postać i sens. — Postaci historyczne w powieści i dramacie. — Fikcja i historia w nazwiskach. — Nazwiska — etykiety. — Tytuły w funkcji nazwisk. — Dorośli i dzieci. — Zwierzęta postaciami literackimi. — Fikcja genezy przy lekturze liryków. — Apokalipsa, wizja i dialog jako plastyczne ujęcia zawitych procesów psychologicznych i socjologicznych. — Sposoby wprowadzania tła. — Tło historyczne i geograficzne. — Jego walory artystyczne. — Ideologia w dziele literackim. — Konieczności i trudności jej poznania.

295

VIII. OD LITERATURY LUDOWEJ DO NARODOWEJ 189

Ludowość romantyczna. — Inicjatywa Mickiewicza i tło jej europejskie. — Zbieracze tekstów ludowych, Kolberg i inni. — Nurty ludowe w literaturze staropolskiej (powieści, utwory dramatyczne, facecjonistyka, bajka, komiczne śpiewki, przysłowia i zagadki). — Powstanie i rozwój folklorystyki polskiej. — Dorobek naukowy trzech pokoleń badaczy literatury ludowej. — Próba systematyki i charakterystyki pieśni ludowych: obrzędowe, ballady, historyczne, zawodowe, pieśniczki. — Pieśń ludowa i bajka. — Wiek i powszechność bajki. — Systematyka i charakterystyka bajki. — Oryginalność, i rodzimість twórców literatury ludowej. — Jej przenikanie do literatury narodowej. — Pisarze ludowi na progu w. XX a dzisiaj. — Zanik granicy między literaturą ludową a narodową.

IX. COŚ NIECOŚ O ŻYCIU LITERACKIM 211

Kult wielkich pisarzy. — Natchnienie i jego baza materialna. — Prawo autorskie. — Proces produkcji między autorem i czytelnikiem. — Rola i funkcja pisarza romantycznego. — Pisarz a polityka. — Mecenas dawny i dzisiejszy. —

Autor i wydawca. — Problem cenzury. — Działalność pisarska a dziennikarska. — Tradycja salonów literackich. — Twórca i odbiorca. — „Sztuki poetyckie”. — Program polityczno-literacki Mickiewicza. — Problem naśladowstwa. — Przekłady. — Mody literackie. — Sława a popularność.

296 X. OD NARODU DO LUDZKOŚCI 243

Literatura jako zjawisko społeczne. — Literatura informatorką o życiu dawnym i współczesnym. — „Piękne i pożyteczne” w dziele literackim. — Ideologia w tym dziele. — Mesjanizm polski i jego odmiany obce, nacjonalistyczne. — Działalność publicystyczna pisarza i jego funkcja polityczna. — Przykład Sienkiewicza. — Pesymizm i optymizm. — Dwa oblicza Krasińskiego. — Tragizm antyczny i średniowieczny a tragizm romantyczny. — Przewycięzenie pesymizmu u pozytywistów i neoromantyków. — Funkcja etyczna dzieła literackiego. — Czytelnicy i ich stosunek do postaci literackich. — Tematyka rodzima i obca. — W pracowni dzisiejszego badacza literatury. — Jeszcze raz przekłady i funkcja ich międzynarodowa. — Literatura i jej związki z innymi sztukami oraz naukami humanistycznymi. — Literatura i jej sny o nauce. — Sens literatury w ujęciu Norwida. — Optymizm dwu laureatów Nobla.

PRZYPISY 285

SPIS ILUSTRACJI 289

